

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-05-27

Diarienummer 0355/24

Avdelningen Strategisk samordning

Hans Clausen, Emma Hansryd

Telefon: 031-368 27 39

E-post: hans.clausen@kretsloppochvatten.goteborg.se

Beslut om taxekonstruktion VA

Förslag till beslut

1. Kretslopp och vattennämnden beslutar att revidera konstruktionen för VA-taxorna i linje med förvaltningens förordade alternativ.

Sammanfattning

Ärendet har 2024-05-22 §122 0355/24 varit ett informationsärende i Kretslopp och vattennämnden. Ett beslut om reviderad konstruktion behövs inför att nämnden i september skall besluta om VA-taxor och prislistor för 2025.

Förvaltningen visar i detta ärende på effekterna av nuvarande taxekonstruktion med 40 procent fasta avgifter och 60 procent rörliga avgifter och jämförelse med ett förslag till justering av avgifterna till 50 procent fasta och 50 procent rörliga avgifter. För att inte avgifterna skall förändras olika mycket kan en justering av utjämningsfaktorn (flödesfaktorn) göras så att kostnaderna för typhusen blir oförändrad.

Förvaltningens förslag är att ändra den fasta andelen avgifter till 50 procent och de rörliga till 50 procent och samtidigt justera flödesfaktorn så att kostnaderna för typhusen inte förändras.

Kretslopp och vatten

Marianne Erlandson

Förvaltningsdirektör

Ärendet

Kretslopp och vattennämnden har att besluta om förslag till reviderad VA-taxekonstruktion. Nämnden informerades 2024-05-22 §122 och även vid nämndens strategidag 2024-04-18 diskuterades behovet av att revidera taxekonstruktionen för VA-avgifterna. Ett beslut behövs inför att nämnden i september ska föreslå en VA-taxa från 2025.

Beskrivning av ärendet

Nuläge och behov

Bakgrund

VA-verksamhetens kostnader består till den allra största delen av fasta kostnader. Till exempel kostnader för personal, lokaler och kapitaltjänstkostnader påverkas inte av variationer i vattenproduktionen. De kostnader som påverkas av en varierande vattenproduktion är till exempel elektricitet vid pumpning av vatten och kemikalier för att rena vattnet under tillverkningsprocessen. Dessa rörliga kostnader är inte så många procent och räknar man med övriga rörliga kostnadsposter i verksamheten så uppgår de fasta kostnaderna till 80 - 90 procent av de totala kostnaderna. Detta stämmer med vad Svenskt Vatten har beräknat för branschen generellt. Nedan framgår ett utdrag ur remissversionen till Svenskt Vattens taxeanvisning P120, där frågan om fast respektive rörlig del av brukningsavgifterna problematiseras:

”Huvudmannens kostnader är huvudsakligen fasta (d v s oberoende av väsentliga förändringar av vattenförbrukning och spillvattenmängd.) Om vattenförbrukningen minskar påverkar det kostnader för pumpning, kemikalier och andra mindre poster. Men de betydligt större kostnaderna för infrastruktur, personal etc. förblir oförändrade. En brukningstaxa där större del är fast blir därför mer stabil i relation till kostnaderna. I dagsläget med en allt vanligare situation med vattenbrist diskuteras ibland att en rörlig kubikmeteravgift fungerar som ett incitament till lägre vattenförbrukning. I Sverige är brukningsavgifterna dock så låga att en högre andel rörlig avgift förmodligen inte skulle få önskad effekt. Eftersom en stor del av kostnaderna påverkas obetydligt av minskade levererade volymer medan intäkterna vid en taxa med stor rörlig del påverkas betydligt mer så måste kommunen höja kubikmeteravgiften vid minskade volymer för att täcka nödvändiga kostnader. Det minskar den rörliga taxans funktion som incitament. Enligt gällande regelverk finns inget krav på mätning av vattenförbrukningen, men det underlättar arbetet med att fördela kostnaderna skäligt och rättvist. Utgångspunkten i ramdirektivet för vatten är dock att den som använder vattnet eller förorenar vatten ska betala för det. Nyttan av att vara ansluten till kommunalt VA speglas inte bäst av konsumerad volym, utan i att vara ansluten till VA-anläggningen året om. Investeringar i nät och reningsverk etc. måste dessutom göras utifrån den årliga toppbelastningen. Det finns således flera starka argument för att utforma en taxa med stor andel fast avgift. Kommuner med stort inslag säsonsboende bör därför ha en stor fast del i

taxan. Samtidigt kan det vara befogat att även behålla en mindre andel rörlig. En viss rörlig del kan motiveras av 1) vissa kostnader är rörliga 2) som uppföljning av förbrukning. Ytterst är det dock varje enskild kommun som gör denna avvägning utifrån lokala mål och förhållanden.”

I dagens VA-taxa för Göteborg som har varit oförändrad sedan 2017 finns det en fördelning av en fast och en rörlig del av taxan. För hela taxekollektivets alla avgifter så utgör den fasta delen 40 procent och den rörliga delen 60 procent av intäkterna. Denna fördelning faller ut olika för olika abonnenter beroende på hur stor vattenförbrukning som abonnenten har. Det vill säga att en abonnent med låg vattenförbrukning har en lägre avgift än en abonnent med hög förbrukning.

En rörlig avgift medför att en enskild abonnent har en möjlighet att hålla nere kostnaderna genom att hålla nere förbrukningen. En större fast andel medför att den möjligheten att påverka kostnaderna minskar för den enskilde abonnenten.

Förändringen innebär att de fasta avgifterna (som beräknas på en storlek som vattenmätaren har) kommer att öka samtidigt som de rörliga avgifterna per förbrukad liter dricksvatten kommer minska. Den totala kostnaden ökar något för de mindre fastigheterna och speciellt om de har en låg vattenförbrukning.

Flödesfaktor

I nuvarande taxekonstruktion beräknas den fasta delen utifrån mätarstorlek. Den minsta mätarstorleken som används är Qn 2,5, vilket räcker till mer än vad ett genomsnittligt småhus förbrukar. För att kompensera småhusägare för detta används en så kallad flödesfaktor som justerar hur stor andel av VA-verksamhetens kostnader som ska betalas av småhusägare.

Förvaltningens ekonomiska effekter

Vid en ökning av andelen fasta avgifter till 50 procent ökar de fasta intäkterna och därmed är en större del av intäkterna kända i ett tidigt skede. De rörliga intäkterna minskar vilket i sin tur medför att osäkerheten i intäktsprognoserna blir mindre. Säkrare intäktsprognoser underlättar den ekonomiska uppföljningen och gör det lättare att prognosticera det ekonomiska utfallet för året.

En analys av intäkternas avvikelse från budget 2020–2023 visar viss fluktuation men den är normalt sett relativt liten, se bild 1 nedan. Det som driver avvikelser på totalen är snarare kostnadsbildens förändring över tid. På kort sikt blir effekten av en höjd andel fast avgift inte så stor men på längre sikt ger det en stabilare bas att utgå ifrån när den fasta andelen av intäkterna ökar.

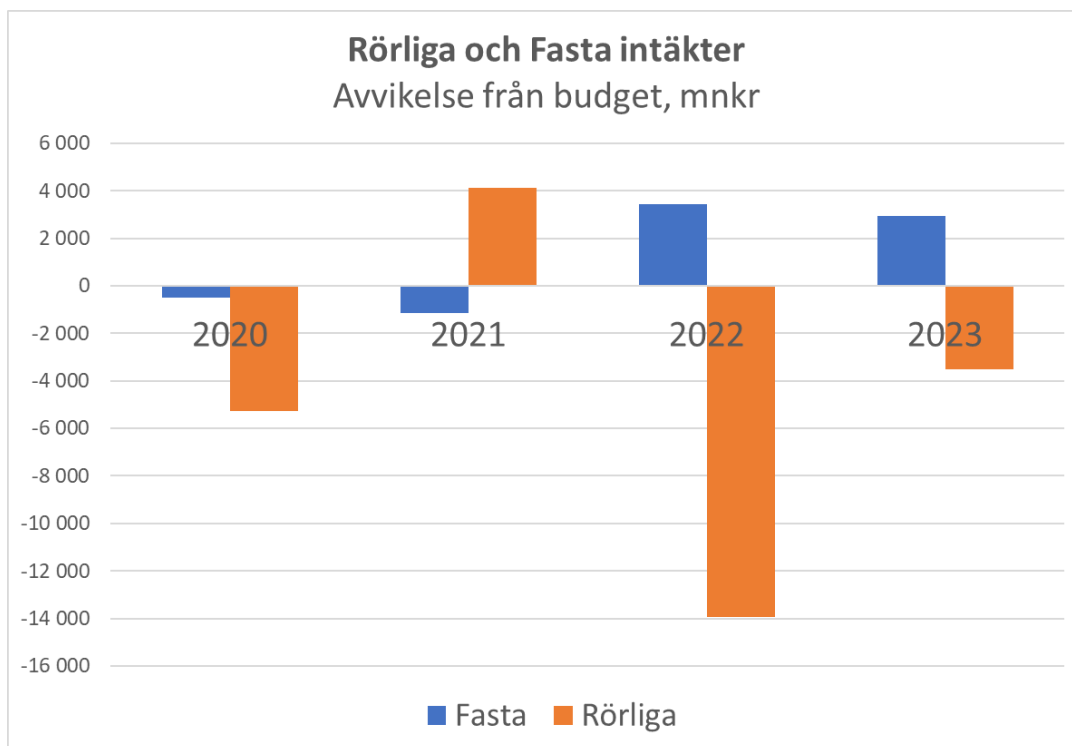

Bild 1. Analys av intäktindelarnas avvikelse från budget för åren 2020 till 2023.

En hög andel rörliga avgifter kan medföra en lägre vattenförbrukning vilket på kort sikt ger osäkra intäkter. På lång sikt kan däremot en minskad vattenförbrukning innebära ett minskat behov av investeringar.

Abonnenternas ekonomiska effekter

Med dagens andel fasta och rörliga avgiftsandelar så betalar småhus och villor en relativt stor del fasta avgifter (ett Typhus A betalar cirka 60 procent fasta och endast knappt 40 procent rörligt). VA-kostnaderna för flerfamiljsfastigheter är den motsatta och för lite större abonnenter som har en hög vattenförbrukning så är andelen rörliga kostnader mycket stor.

En förändring till lika stora delar fast som rörlig avgift skulle dessa förhållanden förstärkas ytterligare. Småhusen skulle få en något ökad andel fasta kostnader och för flerfamiljsshusen skulle den rörliga delen vara över 55 procent trots den ökande fasta andelen. En annan effekt som kan uppstå om man minskar de rörliga intäkternas andel är att vattenförbrukningen kan öka. En sådan förändring av taxorna medför lägre priser per kubikmeter vilket minskar abonnenternas vilja att spara på vattnet.

Möjlighet till kompensation för småhusägare

En ökad fast andel (till 50 procent) av avgifterna påverkar kostnaderna för ett småhus med cirka 10 procents ökning. Den ekonomiska effekten för en flerfamiljsfastighet är oftast positiv då de har en högre andel rörliga kostnader i dagens modell. Ett sätt att jämna ut effekterna är att – under en övergångsperiod

eller permanent – justera den så kallade flödesfaktorn som används för att beräkna hur stor andel av kostnaderna som ska bäras av småhus. Ett exempel är att en justering av flödesfaktorn som i dag beräknar att en mätare (Qn 2,5) kan försörja 2,4 småhus i stället beräknas till 3 småhus skulle medföra att den totala kostnaden för ett småhus skulle vara oförändrad. En sådan förändring sker endast vid beräkningen av årets prislister och påverkar inte mätare och kräver inte någon åtgärd av abonnenterna.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen har tagit fram ett förslag till förändring av dagens taxekonstruktion. Det finns många andra möjliga justeringar men det föreslagna alternativet bedöms vara ett lämpligt alternativ till dagens konstruktion.

Förvaltningens förslag:

Föreslagen förändring innebär att andelen fasta avgifter av den totala mängden avgifter ökas från 40 procent till 50 procent. Detta medför att den rörliga delen minskas från 60 procent till 50 procent av avgiften. Samtidigt justeras flödesfaktorn för småhus till en något högre nivå för att utjämna kostnadsförändringen, från 2,4 till 3.

En effekt av förslaget är att intäkterna för förvaltning och nämnd blir stabilare med en större andel fasta intäkter. Denna effekt kommer bara bidra till viss del till den ekonomiska stabiliteten då det är bedömningen av kostnadsnivån som normalt medför de stora avvikelserna. Förändringen ligger i linje med det som branschorganisationen förordar, att öka andelen fasta avgifter för att matcha kostnaderna. En negativ effekt av förvaltningens förslag kan bli att vattenförbrukningen ökar något när priset per kubik blir billigare. För att detta skall bli verklighet måste kunderna påverkas av att en kubik vatten blir några ören billigare.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Den ekonomiska effekten för hela VA-kollektivet är att abonnenterna i stort betalar lika mycket som med den gamla konstruktionen men mer fast avgift och mindre rörlig avgift.

Effekter som uppstår om en förändring genomförs enligt förvaltningens förslag är att priset per kubik kommer att bli lägre än vid dagens konstruktion. Detta medför att de som förbrukar mer vatten än normala brukarvolymen får en sänkt avgift samtidigt som de som förbrukar mindre än normala brukarvolymen får en ökad kostnad.

De brukare som förbrukar stora mängder dricksvatten kommer att få en sänkt kostnad jämfört med nuvarande konstruktion. De brukare som bara förbrukar

dricksvattnen får en stor positiv effekt av förändringen då dom har relativt liten andel fasta avgifter.

Bedömning ur ekologisk dimension

All dricksvattenanvändning innebär en miljöbelastning. Om den rörliga delen av taxan minskar, minskar också de ekonomiska incitamenten för abonnenterna att spara på vattnet. Eftersom det ekonomiska incitamentet är så pass lågt för den enskilde abonnenten är det svårt att tro att förbrukningen kommer att påverkas utav en lägre prissättning. Hittills har det visat sig att det är information om vattenbesparing och miljöeffekterna som ger en större påverkan på förbrukningen.

Bedömning ur social dimension

Att tillhandahålla ett gott och hälsosamt dricksvatten och omhänderta avlopp är en grundläggande funktion i samhället. De avgifter som VA-kollektivet betalar för dessa nyttigheter ska enligt Lagen om allmänna vattentjänster vara skäliga och rättvisa.